

Ur Ångfartygsbryggor på Jämtlands sjöar. Staffan Jönsson

NORDERÖN

Erik Norelius hade en egen ångbåtsbrygga av sten liggande i omedelbar närhet till det nya färjeläget. Denna brygga hade kommit till av Eriks far som skjutsat sten ned till stranden då han brukade jorden och träffade på sten. Det blev en ansenlig mängd sten under årens lopp. Bryggan var den stenpir som idag ligger söder om färjeläget. Detta skedde åren runt 1914. Då Pärjan skulle sättas i trafik 1957 så köpte man stenpiren av Erik. En hitsänd ingenjör beräknade stenvolymen till 1 500 kbm. Erik fick en krona per kbm!

Ångarna Östersund och Bergsviken, tyrligea vici Norderd byygga.

Om vi fortsätter att titta lite på bryggor så hittar vi Norderö brygga lite längre norrut sett från färjeläget. Den byggdes 1899 och renoverades så sent som vintern 2001/02 av bl a Bosse Eriksson och bryggan är nu i ett fantastiskt fint skick. 1912 kom ångaren Framåt till Norderö brygga, förd av kapten T. Hammarström. Hans 10-årige son var med och han hoppade obe-

märkt iland. Fadern for med båten men efter en stund saknades sonen. De vände åter till bryggan där de fann sonen drunknad.

1941 nödlandade eller kanske rättare sagt kraschlandade ett B 5 bombplan på Norderön. De två i planet klarade sig och när planet skulle transporteras in till staden tog man helt enkelt bort vingarna varefter Erik Norelius drog ned planet till ångbåtsbryggan med häst. Där lastades planet på Thomée som i sin tur fraktade in planet till Östersund.

År 1874 arrenderades en plats på Norderön av den sk Norderökungen, hemmansägaren Olof Fredrik Johansson under 50 år för Framåts räkning där ved och annat skulle uppläggas. På platsen fanns en gammal skröplig brygga. Denna gamla skröpliga brygga kan inte ha varit så gammal men säkerligen inte så bra byggd. Odin kom i reguljär trafik 1863 så denna brygga torde ha byggts vid denna tidpunkt. Arrendeavgiften skulle gäldas på så sätt att Tunadals bolag förband sig att bygga en ny ångbåtsbrygga, vilken hemmansägaren fritt för sitt behov skulle få använda. Denna brygga byggdes också vintern 1874 - 1875 och begagnades av trafikanter och ordinarie passagerarbåtar till nyare åsikter gjorde sig gällande och i förening med uppfört sågverk vid platsen nya ångbåtsbrygga uppfördes för resande och gods. Till skydd för bolagets brygga timrades pålarna och i land oppsattes magasin, ävenså arrenderades Önstahemmets strandrätt för en kostnad av 60 kronor per år under 50 års tid. Sedan dess och yttermera sedan ångbåtsslipen flyttats från staden och nerlagts vid Norderö brygga, har platsen varit Framåts huvudstation under seglationerna. Så fortgå nu en följd av år med försök av varjehandas slags företag och samma gång skedde en del förbättringar och förändringar på Framåt.



Thomé vid Norderö brygga hösten 2002.

Sågen, som byggdes 1895 på Norderön, brann 1905 och några år senare tog isen denna brygga. Ångaren Framåt hade som ovan nämnts sin brygga här. Tunadal flyttade Framåts slip till en plats alldeles invid denna brygga. Norderöborna köpte en av Johan Olofsson i Digernäs ägd och driven ångsåg. Stengrunden kom från Gärdsta. Norderöborna hade fått sitt virke sågat

där. Man tänkte förädla sin skogsråvara själv. Och det kunde bli arbetstillfällen för några Norderöbor. Digernässågen köptes, togs ner och fraktades till Önsta och uppfördes där i närheten av gamla ångbåtsbryggan. En ny ångbåtsbrygga byggdes 1899, där den nuvarande ligger. Ett stort magasin byggdes på bryggan, för att förvara sågat och hyvlat virke tills det kunde skickas med ångbåt vidare.

Från brädgården uppe vid sågen byggdes en trallbana, räls, via sågen och ut på bryggan. Ca 13-15 man fick arbete. Men det var en viss ovana i att såga och hyvla så mycket virke förstördes. I brädgården lades virket för tätt ihop så att det blev blåved. En viss ironi kom från en del människor, de anställda vid sågen ansågs vara amatörer. Hyvlaren gjorde spånten för tunn, enda fördelen med detta virke som fick säljas med förlust var att man kunde sopa ner mer skräp i sprickorna. Sågen gick med förlust. En häftig brand som troligen berodde på varmgång i ett lager ödelade sågen i augusti 1905. Ett eller ett par år senare förstörde vårisen magasinet och delar av bryggan.

Ännu lite norr om denna brygga hade överste Skytte, Trusta, en egen brygga där båtarna fick anlöpa då han var i behov av transport, ex vis till staden. Kapten Ek på Östersund gick gärna in till överste Skyttes brygga. Einar Lundgren som jobbade åt Behm på Verkön har nedtecknat följande rader:

Overste Skytte var ständig gäst på Verkön på somrarna, mesi sedan överstinnan dog. På Norderön hade de ett litet ställe, en sommarstuga med lite jordbruk till. Stället kallades för Änge. Dit fick jag hämta och skjutsa hem dem. Sedan översten blivit änkeman ville han alltid al/ jag skulle komma upp sedan jag skjutsat hem honom. Då bjöd han alltid på grogg eller ett par glas punsch. Vi satt alltid på balkongen mot sjön. Översten var mycket enkel av sig och mycket intresserad av ungdomen på Norderön.

Ångaren Sandviken hämtade jordgubbar på Norderön på eftermiddagarna på 40-talet, körde in dem till staden där de lastades på järnväg för vidare transport till Stockholm dit de kom på morgonen nästa dag. På lördagarna gick Sandviken till Dillne brygga där de låg över natten för på söndag morgon hade hon en tur in till staden. En tur och returbiljett kostade 1,- vid den här tidpunkten.

På Norderöns västra sida fanns det två bryggor, en vid Västane, mot Verkön till, dock en bit söder om Verkö södra udde. Vid Hovstan, i stort sett mittemot Verkö brygga fanns det också en brygga. Nu, år 2004, brukar Vikingabåten ligga vid denna brygga. Följaktligen har Norderön haft ett stort antal bryggor där ångbåtar har kunnat lägga till.

Norderön var den sista bryggan som hade reguljär ångbåtstrafik, denna trafik försiggick fram till 1955 då Norderö Rederi AB sålde Thomée. Numera besöks bryggan sporadiskt av Thomée och Östersund.

Nämnas kan att den 1 juli 1899 fick Norderön telefonförbindelse.

1924 lade isen så sent att det företogs julottetfärder med ångarna Östersund och Bergsviken till Norderön.